בראשו אחרוך כולי עלמא לא פליגי דאסור • קשה דאמרינן בחלו טריפות (חולין דף פו:) תנא דבי ר' ישמעאל ראשו אחרוך מותר ומתני' נמי דהתם משמע דראשו אחרוך מותר מדלא קתני ליה בהדי סימני טהרה אין ראשו אחרוך וכסוף פרק ר"ע (שבת דף נ:) אמר נמי דשויבא מותר דהא חזייה רב לרב כהנא דהוה מיעבר שויבא אפומיה א"ל רב שקליה דלמא קאכיל ליה מי ועבר משום בל תשקצו משמע דדוקא מי אסור אבל מת שרי לכן נראה לר"ת דגרסינן הכא ראשו אחרוך דכ"ע לא פליגי דמותר וגירסא זו נמצאת בספר"ח [בחולין סי' ד"ס אלו כתבו וכן מצא בס' יצן]: **דיקרב** בדיקרב בחיבורין • פי' כגון ראובן שנגע במת ובא שמעון ונגע בו בעודו נוגע במת וטומאה בחיבורין ולדלי הוא דאורייתא והא דאמר רבא לא תתלו ביה בוקי סריקי ברב בוקי סריקי ברב נחמן ראו אינו מטמא בחיבורין ולדלי הוא דאורייתא אבל בחיבורין טומאה ערב ואתו אינהו וגזור אפילו אדאורייתא אבל הן עצמן מטמאין כו' • כבר פירשנוהו בפסחים: ועל דיקרב למיתא מסאב אתינן לאוקמה התיר הנוגע בנוגע מת כיצד מן התורה הנוגע במת (בנוגע) הוא מטמא בלבד והנוגע בנוגע מן התורה טהור הוא וגזרו רבנן עליה טומאה בא הוא ומיהרו והעמידו בשל תורה • ודחינן לה ואתרינן נוגע בנוגע נמי טמא הוא מן התורה שנאמר וכל אשר יגע בו החמא ימא ומוקמינן לה הכי מן התורה טומאה בחיבורין שבעה ימים פי' כגון אדם ירד ג) אחת נוגעת במת ועודנה במת נגע דברים אחרים הכל מטמאין טומאת שבעה שנאמר הנוגע במת בכל נפש אדם ימא שבעת ימים. אבל הנוגע במת ונתפרד ממנו המא ימא והנפש הנוגעת המא עד הערב כיצד ית קיימו מקראות הללו • ופרקינן בחיבורין טומאת שבעה שלא בחיבורין טומאת ערב • ובא רב נחמן ודחה הכל ואמר הכא טומאה ברשות הרבים התיר להן ואף על גב דהלכתא נמירי לה מסוטה מה סוטה בספק טומאה ברה"י היא וכתיב ונסתרה והיא נטמאה מכלל דספק טומאה ברה"ר מהורה מן התורה • א"ר יוחנן נמירי לה הכי אבל אין מורין אותה [ואתא] יוסי בן יועזר ואורי להו ספק טומאה ברה"ר מהור: תניא כוותיה דרב נחמן קורות נעץ להם עד כאן רשות היחיד ופפיקו טמא ע"כ רה"ר ופפיקו מהור • כי אתו לקמיה דר' יגאי הוה מחמיר ואמר להו זילו מבולו בנהר: והשלקות של עובדי כוכבים רבנן נזרו בהו איסור • והאי קרא אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי אסמכתא בעלמא • אבל החמין והקליות שלהן והקמחין והסלתות שלהן כולן מותרין כר'

ג) נראה דל"ל ת"ק סבר בעינן קרסולים וכנפיו חופין את רובו ויוסף בן יועזר סבר אע"ג דלא מנכר אלא בכל דהו שרייעל משקין מעמא דמנכר בעינן: ועל משקה בי מטבחיא דבן: מאי דבן *רב אמר דבן ממש ושמואל אמר דבן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן רב אמר דבן ממש קסבר טומאת משקין דרבנן וכי גזור רבנן טומאה במשקין דעלמא אבל במשקה בי מטבחיא לא גזרו רבנן ושמואל אמר דבן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן קסבר [ב]טומאת משקין דאורייתא [ג]לטמא אחרים דרבנן וכי גזרו רבנן במשקין דעלמא במשקין בי מטבחיא לא גזרו: ועל דיקרב למיתא מסאב וקרו ליה יוסף שריא: יוסף אסרא מיבעי ליה ועוד [ד]דאורייתא היא דכתיב [ה]וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת וגו' דאורייתא דיקרב טמא דיקרב בדיקרב טהור ואתו אינהו וגזור אפילו דיקרב בדיקרב ואתא איהו ואוקמה אדאורייתא דיקרב בדיקרב נמי דאורייתא הוא דכתיב [ו]וכל אשר יגע בו הטמא יטמא אמרוה רבנן קמיה דרבא משמיה דמר זוטרא בריה דרב נחמן דאמר משמיה דרב נחמן *דאורייתא דיקרב בדיקרב בחיבורין טומאת שבעה שלא בחיבורין טומאת ערב ואתו אינהו וגזור אפילו שלא בחיבורין טומאת שבעה ואתא איהו ואוקמה אדאורייתא דאורייתא מאי היא דכתיב [ז]הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים וכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא וכתיב והנפש הנוגעת תטמא עד הערב הא כיצד כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין אמר להו רבא *לאו אמינא לכו לא תתלו ביה בוקי סריקי ברב נחמן הכי אמר רב נחמן [ח]ספק טומאה ברשות הרבים התיר להן *והא הלכתא מסוטה גמרינן לה מה סוטה רשות היחיד אף טומאה רשות היחיד הא א"ר יוחנן הלכה ואין מורין כן ואתא איהו ואורי ליה אורויי תניא נמי הכי ר' יהודה אומר קורות נעץ להם ואמר עד כאן רשות הרבים עד כאן רשות היחיד כי אתו לקמיה דרבי יגאי אמר להו [ט]הא מיא בשיקעתא [י] דבנהרא זילו טבולו: [יא]והשלקות: מנהני מילי א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אמר קרא [יב]אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי כמים מה מים שלא נשתנו אף אוכל שלא נשתנה אלא מעתה חטין ועשאן קליות ה"נ דאסורין וכי תימא ה"נ והתניא [יג]חיטין ועשאן קליות מותרין אלא כמים *מה מים שלא נשתנו מברייתן אף אוכל שלא נשתנה מברייתו אלא מעתה חיטין וטחנן ה"נ דאסורין וכי תימא ה"נ והתניא חיטין ועשאן קליות הקמחים והסלתות שלהן מותרין אלא כמים מה מים שלא נשתנו מברייתן ע"י האור אף אוכל שלא נשתנה מברייתו ע"י האור מידי אור כתיב אלא דבר מפי ה"ג ור"ת [וע"ש תוס' בילה יז: ד"ה אמר רבא]: אלא

סוסביל • אין ראשו אחרוך אבל אין כנפיו חופין את רובו לרחות לעיניים אלא בגמטוס ע"י מדידה: **פ"ג בכנפיו חופין אם רובו ע"י סדחק קמיפלגי** • ולא גרסינן וקרסולין דהני קרסוליים לא חפו מידי שהן ב' רגלים אחרוכין מן הארבעה ובהן הוא מדלג והיינו כרעיים תורה אור ממעל לרגליו לגתר וגו': **רובא דמינכר** • רוב הנראה לעיניים: **עומאת משקין דרבנן** • ובמסכת פסחים (דף מז:) פרגינן והכתיב וכל משקה אשר יטמא וגו' ומשני מאי יטמא הכשר: **נטמא אחרים** • אבל טומאת עצמן מדאורייתא דמיא עליהו אם נטמא: **ואתו לינהו גזור על דיקרב בדיקרב ואתא איהו** • יוסף ואסהיד על דיקרב למיתא מסאב דהא דאורייתא היא אבל דיקרב בדיקרב לא גזרינן עליה והיינו יוסף שריא: **ואתא איהו ואוקמיה אדאורייתא** • והכי קאמר על דיקרב למיתא מסאב טומאת שבעה אבל דיקרב בדיקרב (ה) לא מסאב אלא טומאת ערב: **וכל אשר יגע בו הטמא יטמא** • אותו שנגע במת קרי טמא וקאמר כל מי שיגע בו אותו טמא יטמא: **בחיבורין** • כמדבר בשעה שהיה זה נוגע במת בא חבירו ונגע בו: **שלא בחיבורין** • לאחר שפירש מן המת בא חבירו ונגע בו: **כל אשר יגע בו הטמא יטמא** • משמע שבעת ימים כשהם טומאת מת: **בוקי סריקי** • כדיס ריקים כלומר דברים שאינן טעם: **ספק טומאה ברה"ר שהיר לפס** • שאינם מהגין בה איסור וה"ק ועל דיקרב ודאי למיתא מסאב אבל מספק לא: **הא הלכתא גמירי לה מסוטה** • דמהור דכל איסור ספק טומאה מהתם נפקא דאפיק לה קרא בלשון טומאה ונסתרה והיא נטמאה מגיד לך הכתוב שעל הספק אסור מכאן אתה דן לשרץ לטומאת מספק: **ומה סוטה רש"י** • שהרי אין שהירה ברה"ר אף טומאת ספק בשרץ אינה אלא ברה"ר במסכת סוטה (דף כח:): **הלכה** • דבספק טומאה ברה"ר טהור: **ואין מורין** • ברבים כן דלא ליזלזלו בה טפי: **קורות נעץ להן** • לסימנין בין רה"ר ובין שדות של בקעה שהן רה"ר לטומאה שבעל הבדה מקפיד בדריסת הרגל ועוד דאמרינן בהשותפין (ב"ב יב:) ד' אמות הסמוכות לרה"ר כגון מקום פנוי הסמוך לרה"ר והוא אורך הרבה לד' אמות הראשונות רה"ר לטומאה ובאותן מקומות נעץ להן קורות: **כי אתו לקמיה דרבי יגאי** • מי שאירע בו ספק טומאה ברה"ר: **מנהני מילי** • דבשולי עובדי כוכבים אסורי: **קליות** • יבשו בתנור: מדרבנן

[פסחים עז:]

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ואתא וכו' דיקרב בדיקרב שלא בחבורין לא מסאב אלא:

גליון הש"ס

גמ' הא מיא בשיקעתא. עיין טהרות רפ"ה ובהר"ם שם:

[עי' תוס' ב"מ קה: ד"ה על תדם ותוס' שבת יז: ד"ה שבמע]

[ב"ב ז. וש"נ]

תולין ע. (סוטה כח)

[סוטה עז:]

מדרבנן

מלא

רבינו חננאל

[ח] נראה דל"ל ת"ק סבר בעינן קרסוליים וכנפיו חופין את רובו דמנכר ויוסף בן יועזר סבר אע"ג דלא מנכר אלא בכל דהו שרי. [ט] נראה דל"ל כגון אדם שירד מתחת נוגעת במת ועודנה נוגעת בו נגע בדברים אחרים הכל עמאין טומאת שבעה אבל הנוגע במת ונתפרד ממנו וחזר ונגע בדברים אחרים אין עמאין אלא טומאת ערב שנאמר הנוגע במת ואם הכל אבל אם יגע בו הטמא יטמא כתיב והנפש הנוגעת וכו'.

מדרבנן • שלא יהא ישראל רגיל אצלו במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא: **דגים קטנים וארדי ודייסי** • אין נאכלין חיין ואין טולין על שולחן מלכים לליסנא קמא יש בהן משום בישולי עובדי כוכבים לליסנא בתרא שרו: **ארדי** • בולי"ן: **מלוחין** • נאכלין כמות שהן מחמת מלחן: **כפא דהרסנא** • טיגן במורייס שומן דגים עם קמח: **הרסנא עיקר** • ואותו מוריים נאכל כמות שהוא חי ושרי: **קמ"ל קימחא עיקר** • ויש בו משום בישולי עובדי כוכבים שהקמח אינו נאכל חי: **כל אחגבים שבאגם** • שנתרכו ונתבשלו מחמת האור חגב אינו טעון שחיטה: **אפי' מרים אוניס** • שהאוזן רכה וגלגלת בתריכתה אפי' הכי שרי הואיל ועובד כוכבים לא לבשל נתכוין: **דשדא סיכתא** • קובלייר"א בלע"ז ליבשה בתנור: **וקבר בה ישראל קרא מעיקרא** • והטמין ישראל בתנור לעצים היה קודם שהוסק התנור והעובד כוכבים הסיקו ונתבשלה הלעת: **שפיר דמי** • הואיל והעובד כוכבים לא לבשל נתכוין: **פשיטא** • היינו דר' יוחנן: **מהו דמימא** • הלי עובד כוכבים לבשולא להאי סיכתא איכוון והא לשם בישול הסיקו: **קמ"ל** • דאין בישול בכלים: **אלא לשרורי מאניס איכוין** • להקשות את היתד ואין דעתו לבישול: **לשרורי** • לשון שריר וקיים חזק: **בן דרוסאי** • לסטיס היה ואוכל כל דבר המבושל קלת: **כפילתא** • בכל אבל הכא דמנחא לגומרי בלאו היסק דעובד כוכבים הוה מבשל לה לזמן מרובה: **שפיתה קדירה** • קרי כשמתפיג אותה על האור: מגיסה

אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אמר*רב שמואל בר רב יצחק אמר רב "כל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי עובדי כוכבים בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב "כל שאינו נאכל על שולחן מלכים ללפת בו את הפת אין בו משום בישולי עובדי כוכבים מאי בינייהו איכא בינייהו דגים קטנים וארדי ודייסא *אמר רב אסי אמר רב "דגים קטנים מלוחים אין בהן משום בישולי עובדי כוכבים אמר רב יוסף אם צלאן עובד כוכבים סומך ישראל עליהם משום עירובי תבשילין ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא אסור פשיטא מהו דתימא הרסנא עיקר קמ"ל "קימחא עיקר אמר רב ברונא אמר רב עובד כוכבים שהצית את האור באגם כל החגבים שבאגם אסורין ה"ד אילימא דלא ידע הי טהור והי טמא מאי אידיא עובד כוכבים אפילו ישראל נמי אלא משום בישולי עובדי כוכבים כי האי גוונא מי אסיר והאמר רב חנן בר אמי א"ר פדת א"ר יוחנן "האי עובד כוכבים דחריך רישא שרי למיכל מיניה אפילו מריש אוניה אלמא לעבורי שער קמיכוין 'ה"נ לגלויי אגמא קא מיכוין לעולם דלא ידע הי טהור והי טמא *ומעשה שהיה בעובד כוכבים היה גופא אמר *(רבה בר בר חנה) א"ר יוחנן האי עובד כוכבים דחריך רישא שרי למיכל מיניה אפילו מריש אוניה אמר רבינא הלכך האי עובד כוכבים דשדא סיכתא לאתונא וקבר בה ישראל קרא מעיקרא שפיר דמי פשיטא מהו דתימא לבשולי מנא קא מיכוין קמ"ל לשרורי מנא קא מיכוין אמר רב יהודה אמר שמואל 'הניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא עובד כוכבים והפך בו מותר *היכי דמי אילימא דאי לא הפך ביה הוה בשיל פשיטא אלא לאו דאי לא הפך לא הוה בשיל אמאי מותר בישולי של עובדי כוכבים נינהו לא צריכא דאי לא הפך הוה בשיל בתרתי שעי והשתא קא בשיל בחדא שעתא מהו דתימא קרובי בישולא מילתא היא קמ"ל *והאמר ר' אסי א"ר יוחנן "כל שהוא כמאכל בן דרוסאי אין בו משום בישולי עובדי כוכבים הא אינו כמאכל בן דרוסאי יש בו משום בשולי עובדי כוכבים התם כגון דאותביה בסילתא ושקליה עובד כוכבים ואותביה בתנורא תניא נמי הכי מניה ישראל בשר על גבי גחלים ובא עובד כוכבים ומהפך בו עד שיבא ישראל מבית הכנסת או מבית המדרש ואינו חושש שופתת אשה קדירה על גבי כירה ובאת עובדת כוכבים ומגיסה

אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא • פרש"י דרבנן גזור משום דחייש שמא יאכילנו דברים טמאים ויותר היה נראה לפרש המעשה משום התמות וכן פ"ה במתני' אומר הר"ר אברהם ב"ר דוד דודאי שלקות אסרו חכמים כשהעובד כוכבים מבשלם בביתו אבל כשהוא מבשל בביתו של ישראל אין לחוש לא לתמות ולא לשמא יאכילנו דברים טמאים ולא הודה לו ר"ת דודאי כיון שהעובד כוכבים מבשל לא חלקו כלל חכמים בין רשות הישראל לרשות העובד כוכבים כי לעולם יש לחוש שמא לא יזהר גם בביתו של ישראל כמו בביתו של עובד כוכבים: **איכא** ביינייהו דגים קטנים וארדי ודייסא • פי' שאינם נאכלים חיים ואין טולין על שולחן מלכים ואור"ת דמדנקט הכי ולא נקט דבש וגבינה שטולין על שולחן מלכים ונאכלים חיים ש"מ דבעי למנקט דברים שנעשה בהם לשון אחרון מוסף על הראשון ולהקל עליו דאפילו אינו נאכל חי כיון שאינו טולה ליה ביה משום בישולי עובדי כוכבים ולכן פסק ר"ת דהלכתא כהני תרי ליתני ואי איכא חד מיניהו לא נאכל חי לא אינו טולה אין בו משום בישולי עובדי כוכבים דבשל סופרים הלך אחר המיקל וראיה מדאמרינן לקמן בשמעתין (ע"ב) נגי משחא שליקא וכן נגי דבש בשתים התלמוד (לקמן לט:) אי משום בישולי עובדי כוכבים נאכל כמות שהוא חי הוא פירות ולא שייך ביה בישולי עובדי כוכבים אע"ג דטולה על שולחן מלכים הוי וגם ר' יוחנן עבד לקמן (דף נט: ע"ס) עובדא להיתר גבי תורמוסא דשלקי עובדי כוכבים ואכלו ישראל לאסר רשב"ל וא"ל רבי יוחנן אדמקטורך עלך זיל הדר דכל שאינו טולה על שולחן מלכים אין בו משום בישולי עובדי כוכבים ואע"ג דתורמוס אינו נאכל כמו שהוא חי*: **דגים** קטנים מלוחים אין בהם משום בישולי עובדי כוכבים • פי' אם בישלן עובד כוכבים אחרי שמלחן ישראל שרו כיון שקודם בישולם היו נאכלים מחמת מלחם אמר רב יוסף ואם צלאן סומך עליהם משום עירובי תבשילין ולא גרס עובד כוכבים עד ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא כפר"ח והשתא ניחא דלא תקשי לקמן דר' יוחנן דאסר דג מליח ובילה לוייה דהתם מייירי במלחו עובד כוכבים והכא מייירי במלחו ישראל ודגים קטנים מלוחים נאכלין כמו שהם חיים אומר רבי יהודה דמדקאמר מלוחים דמשמע שאין מלוחים אסירי א"כ נ"ל דמייירי בגדולים קלת שטולים לפעמים על שולחן מלכים דאי לא תימא הכי תקשי לן להא דאמר איכא ביינייהו דגים קטנים פי' דלמ"ד נאכל כמו שהוא חי יש בו משום בישולי עובדי כוכבים ולמ"ד אינו טולה דגים קטנים אין בו משום בישולי עובדי כוכבים נמי: **קא** משמע לן קימחא עיקר • מכאן היה "ר"ת מתיר קנוי"ש ואוכליא"ש של עובדי כוכבים לאותם שאין מזהרים מפת של עובדי כוכבים דלמאי ניחוש אי משום דס בילים רוב בילים שלנו אין בהם דס ואי משום בילי טוף טמא הרי אינם מצויים ביניהו ואי משום בישולי עובדי כוכבים קימחא עיקר והוי כמו פת [וע"ע תוס' חולין סד • ד"ה סימנין ותוס' בילה מז: ד"ה קמ"ג]: **לעולם** דלא ידיע הי טמא והי טהור • משמע הא אי הוה ידיע הי טהור הוה שרי ומכאן ראיה להתיר חגבים בלא שחיטה ועוד ראיה דעופות לא הוצרכו שחיטה * אלא מפני שהוטלו בין בהמה לדגים והלכך לפטרן בולא כלום א"א אכבר הוקשו לבהמה משמע הא לאו הכי פטירי משום דהוקשו לדגים וכל שכן חגבים שהוזכרו אחר דגים כדתנא בתוספתא וכל נפש חיה הרומשת במים אלו דגים וכל הנפש השורצת על הארץ אלו חגבים ועוד תניא בתוספתא * אוכל אדם חגבים בין חיין בין מתין ואינו חושש וא"ת וחיין היכי שרו הא איכא בל תשקצו דאמרינן ס"פ ר' עקיבא (שבת דף נ:) רב חזייה לרב כהנא דקא מעבר שושיבא אפומיה א"ל שקליה דלא לימרו קא אכל ליה וקא עבר משום בל תשקצו וי"ל דהא דשרי בתוספתא חיין היינו היכא שחתך ממנו אבר אחד ורחנו היטב דליכא בל תשקצו באותו אבר [עי' תוס' חולין סו: ד"ה במאי ותוס' שבת נ: ד"ה דלא]: **קא** משמע לן לשרורי מנא קא מיכוין • ואע"ג דאמרינן בפ' כלל גדול (שבת דף עד: ושם ע"ס) האי מאן דשדי סיכתא לאתונא חייב משום מבשל היינו לענין שבת דאע"ג דלשרורי מנא קא מיכוין מ"מ הוא מבשל קלת וגם לאותו בישול גרוע הוא מתכוין וגבי שבת אחמירו להחשיבו אבל לענין בישולי עובדי כוכבים לא חשיב ואינו (*חייב) עד שיתכוין לבישול גמור: ואתא

בה ישראל קרא ונתבשלה שרי • פי' מי שנתן יתידות של עץ לייבשם לנעצן בספינות כמו מסמרים • ואמרינן פשיטא מהו דתימא לבשולי אותן היתידות קא מיכוין • וכיון שכוונתו לשום בישול אסור אע"פ שנמרו ביד קרא שנתבשלה בכבשן אסורה • קמ"ל לשרורי • פי' לחזקם קא מיכוין ולא לבישול • סוגיין דשמעתא עובד כוכבים שלקח בשר מישראל ונתנו ע"ג האור אם נתבשל כמאכל בן דרוסאי ישראל אבל אם לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי אסור • ותניא מנין ישראל בשר ע"ג גחלים ובא עובד כוכבים ומהפך בו עד שיבוא מביהכ"נ או מביהמ"ד ואינו חושש • והני מילי דליכא ח) אולי דנ"ל נאכלין בחי [ומפרש דמייירי במלוחים] ונאכלין בפת ודייסא אינם נאכלים בחי וכו' וכ"ע בזה.

עין משפט נר מצוה

קנא א ב מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה יד טו סמג לאוין קמד טוש"ע י"ד סי' קיג סעיף ח:

קנב ג מיי' שם הלכה עז טוש"ע שם סעיף יב:

קנג ד טוש"ע שם סעיף כ:

קנד ה ו מיי' שם פ"ו יט טוש"ע שם סעיף ה:

קנה ז מיי' שם הלכה עז טוש"ע שם סעיף ו:

קנו ח טוש"ע שם סעיף ז:

רבינו חננאל

כו' שמואל בר יצחק דאמר משום רב כל הנאכל כמות שהוא בחי אין בו משום בשולי עובדי כוכבים • בסורא מתנו הכי' בפומבדיתא מתנו לה הא דרב כל שאינו עולה על שלחן מלכים לאכול בו את הפת אין בו משום בשולי עובדי כוכבים • איכא ביניהו דגים קטנים וארדי ודייסא דהני כגון דגים קטנים וארדי ח) אינן נאכלין בחי ונאכלין בפת • ודייסא נאכלת בחי ואינה נאכלת בפת כו' • כותח של עובדי כוכבים מותר ולא חיישינן לפת שיש בו • שאין פת עובדי כוכבים אסורה באכילה אי לא משום חתנות • אבל לכותח שרי דתניא ר' חייא לחם האפוי לכותח השעוה כל מודים פסורה מן החלה • אמר רב אסי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי עובדי כוכבים • אמר רב יוסף אם צלאן עובד כוכבים סומך עליהן משום עירובי תבשילין • ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא קמחא עיקרולא חרסנא ולפיכך אסירי • אמר רב ברונא אמר רב עובד כוכבים שהצית אור באגם כל חגבים שנצלו מחמת האור ולא ידעי אי טמא ואי טהור כולן אסורין ולא מיבעיא עובד כוכבים אלא אפילו ישראל שהצית האור באגם אסור • ומעשה שהיה בעובד כוכבים אחד היה • אבל משום בשולי עובדי כוכבים בהאי גוונא לא אסירי דהא א"ר יוחנן עובד כוכבים (שהדריך) [דחריך] רישא שרי למיכל ישראל מינה אפילו מריש אוניה • אלמא לעבורי שער קא מיכוין ולא לבשולי • הכא נמי לגלויי אגם קא מיכוין דייק רבינא מהא דא"ר יוחנן עובד כוכבים (שהדריך) [שחרך] רישא פי' שהבהב ראש כבש להעביר שערה שרי למיכל מריש אוניה שמתבשל לפי שעה עובד כוכבים דשדא סיכתא לאתונא וקבר

ואתא ישראל ואתי תחוי בגחלים • מכולה שמעתין משמע דבעיין שיהא הישראל מקרב הבישול קלת ומה שנהגו להסליך קיסס לתנור סומכין על מה *שים בדברים שבין בני בבל לבני ארץ ישראל דקאמר בני בבל מסליכין קיסס לתנור ובני מערב אומרים קיסס זה מה מעלה ומה מוריד ואנו נמשכין אחר בני בבל והלמודם:

תנן רבנן הקפריסין ובילה גלויה • אין להקשות מהך ברייתא לאחקיה ובר קפרא דשרו דתנאי נינהו וקשיא מר יהודה הנשיא הנזכר בזאת הברייתא:

אי משום גיעולי עובדי כוכבים נטלינ"ף מותר • משמע דהכי אלכתא וגם רבי יהודה הנשיא התיר המשמן ואפילו ב"ש וב"ה שגזרו עליו הכי סבירי להו כדפירשתי לעיל מיהו מדבש דאמרינן לקמן (דף לא:) נותן טעם לפגם מותר אין ראיה דשאני התם דפוגם אפילו בעין אבל שמן כשהוא בעין ה"ל נשבח ואפ"ה לפגם מותר וגם מרבא דאמר בפרק בתרא (לקמן סח:) אלכתא נותן טעם לפגם מותר אין ראיה דהתם פוגם מעיקרו אפילו בעין דומיא דעכבר בשיכרא דאיירי התם וקי"ל שמי דסתם כלי עובדי כוכבים אינן בני יומן מדאסרינן מישתא שליקא ושמן וחיליתא שמי שרי אי לאו דמוליפיה מחליא ליה וכן פוסקים רש"י ור"ת והר"י דסתם כליהם אינן בני יומן והייטו טעמא לפי שהוא שפך שפיקא שפך נשתמשו בו היום או אתמול ואפי' נשתמשו בו היום שמא נשתמשו בו דבר שהוא פוגם בעין או דבר שאין נותן טעם [וע"ע תוס' חולין מ: ד"ה השוחט] : התם

[עי' גרא"ש פי' ג"ג]

קנז א מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' מז סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קיג סעיף ו :

קנח ב מיי' שם הלכה יג סמג שם עוש"ע י"ד סי' קיג סעיף ט :

קנט ג מיי' שם הלכה יז סמג שם עוש"ע י"ד סי' קיג סעיף יג :

קס ד מיי' שם הלכה יד עוש"ע שם סעיף יד :

קסא ה מיי' שם הל' כד:

קסב ו מיי' שם הלכה כב סמג שם עוש"ע י"ד סי' קנ סעי' ד וסי' קיד סעיף ז :

קסג ז מיי' שם הל' כ סמג שם עוש"ע י"ד סי' קיג סעיף טו :

קסד ח מיי' שם הלכה כד סמג שם עוש"ע י"ד סי' קיד סעיף י :

רבינו חננאל

וכ"אשה שאין שם חששא שמא תחליף שופחת קדירה ע"נ כירה ועובדת כוכבים סניכה בה עד שתצא מן המרחץ • או עד שתבא מן השוק: איבעיא להו הניח עובד כוכבים והפך בו ישראל מהו • ופשיטנא א"ר יוחנן בין שהניח עובד כוכבים והפך בו ישראל ובין שהניח ישראל והפך עובד כוכבים מותר • ואינו אסור אלא עד שתהא התחלתו תגמרו ביד עובד כוכבים• ובלבד שלא תהא ביד עובד כוכבים בישול כמאכל בן דרוסאי: פת א"ר אחי שלש מלאכות יש בה • איזו אחת מהן (ביד) [שהייתה ע"י] ישראל שרי • הלכך שנר עובד כוכבים ואפה ישראל • או שנר ישראל ואפה עובד כוכבים • או שנר עובדי כוכבים ואפה עובד כוכבים וישראל (הדי הא הדדיי) [התי ביה חתרוי] • פי' חתה בנחלים שפיר דמי • דג מליח וביצה צלויה בדיר עובד כוכבים חזקיה ובר קפרא שרו ר' יוחנן אסר ריאסיקנא אמר רב זביד לא תציתו ליה הכי אמר אביי הלכתא כר' יוחנן• פי' נגוטא דחלא • כוס של חומץ: ת"ר הקפריסין והקפלוטאות והמטליא והחמין והקליות של עובדי כוכבים מותרין • ביצה צלויה אסורה • שמן ר' יהודה הנשיא ובית דינו נמנו עליו והתירוהו • תנא היא מטליא היא פשליא היא שעיתא • פי' ביורא דשבלילתא• ודע תלתן• פי' וקירי מבינתא דרישיהו עד מ ו פ ר י דכרעייתו • ומצטנגין משערת ראשם עד צפרני רגליהם: ואמר רב אשי אמר לי הונא מילין • פי' אלו הדברים מילי בעלמא אינון כלומר אינן ממש • ואמרי לה במילין כלומר אינן נעשין אלא בדברי כשפים • פי' כוספה נפת של שומשמין

[בגמ"ת מ"ס קמ"ל דגרס הלכך]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומר בשביס היכי עבדו מייתו ביצה: (ב) רש"י ד"ה קפריסין שומר לפרי הן מחיין לגלף כ"ל: (ג) ר"ח ותיה וכו' דמיא כ"ע לא וכו' דחלא :

[פי' כוס של חומץ • עיין ערך חומץ]

[לעיל ע:]

[חולין קלט: ע"ש]

[ני' סערון ערך הדם הרומח ה"מי ויסטעבא כשסא כגדי מרגום והדמים כמס דמכדמין גדיל ע"כ ודע דו"ל בכ"ש ד"ה דמיעלן כ' פ"ה הדמין תתעבדון לאכרים תתתקנו והלכה ים בגמרא הדומי הדומי דהומס ע"כ ודע עוד דגם בעיבוגין ל"מיתא הדומי וכו' בכ"ש בכ"ש ג"כ בגיעין סה: וכ"ש בגמ"ת מה: פי' קלן]

[לקמן לט:]

[לעיל כט:]

ומגיסה עד שתבא מבית המרחץ או מבית הכנסת ואינה חוששת איבעיא להו הניח עובד כוכבים והפך ישראל מהו אמר רב נחמן בר יצחק ק"ו גמרו ביד עובד כוכבים מותר גמרו ביד ישראל לא כ"ש איתמר נמי אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ואמרי לה אמר רב אחא בר בר חנה א"ר יוחנן *בין שהניח עובד כוכבים והפך ישראל בין שהניח ישראל והפך עובד כוכבים מותר ואינו אסור עד שתהא תחלתו וגמרו ביד עובד כוכבים אמר רבינא *הלכתא הא ריפתא דשגר עובד כוכבים ואפה ישראל א"נ שגר ישראל ואפה עובד כוכבים א"נ שגר עובד כוכבים ואפה עובד כוכבים ואתא ישראל ואתה בה חחויי שפיר דמי דג מליח חזקיה ישרי ור' יוחנן אסר ביצה צלויה בר קפרא שרי ור' יוחנן אסר כי אתא רב דימי אמר אחד דג מליח ואחד ביצה צלויה חזקיה ובר קפרא שרו ורבי יוחנן אסר ר' חייא פרוואה איקלע לבי ריש גלותא אמרו ליה ביצה צלויה מאי אמר להו חזקיה ובר קפרא שרו ור' יוחנן אסר ואין דבריו של אחד במקום שנים אמר להו רב זביד לא תציתו ליה הכי אמר אביי הלכתא כוותיה דרבי יוחנן אשקיוהו *נגוטא דחלא ונח נפשיה ת"ר *הקפריסין והקפלוטות והמטליא והחמין והקליות שלהן מותרין ביצה צלויה אסורה *שמן רבי יהודה הנשיא ובית דינו נמנו עליו והתירוהו תניא היא המטליא היא פשליא היא שיעתא מאי שיעתא ארבב"ח אמר רבי יוחנן הא ארבעין שנין דנפיק האי עובדא ממצרים ורבה בר בר חנה דידיה אמר הא שתין שנין דנפיק האי עובדא ממצרים ולא פליגי מר בשניה ומר בשניה (ה) מייתו ביזרא דכרפסא וביזרא דכיתנא וביזרא דשבלילתא ותרו להו בהדי הדדי בפשורי ושבקו ליה עד דמקבל ומייתי חצבי חדתי ומלו להו מיא ותרו בהו גרגישתא ומדבקין ביה ועיילין לבי בני אדנפקו מלבלבי ואכלי מינייהו וקיירי מבינתא דרישייהו עד טופרא דכרעייהו *אמר רב אשי אמר לי רבי חנינא מילין ואמרי לה במילין ת"ר הכוספן של עובדי כוכבים שהוחמו חמין ביורה גדולה אסור ביורה קטנה מותר ואיזו היא יורה קטנה א"ר יגאי כל שאין צפור דרור יכול ליכנס בתוכה ודלמא *אדמוי אדמוה ועיילוה אלא כל שאין ראש צפור דרור יכול ליכנס בתוכה והתניא "אחת יורה גדולה ואחת יורה קטנה מותר לא קשיא הא כמ"ד נותן טעם לפגם אסור הא כמ"ד *) נותן טעם לפגם מותר אמר רב ששת האי מישחא שליקא דארמאי אסור אמר רב ספרא 'למאי ניחוש לה אי משום איערובי מיסרא סרי אי משום בישולי עובדי כוכבים נאכל הוא כמו שהוא חי אי משום גיעולי עובדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא ומותר בעו מיניה מרבי אסי הני אהיני שליקי דארמאי מאי חוליי לא תיבעי לך דודאי שרו מרירי לא תיבעי לך דודאי אסירי כי תיבעי לך מציעאי מאי אמר להו מאי תיבעי לכו דרבי יאסר ומנו לוי שתיתאה רב שרי אבוה דשמואל ולוי אסרי בחיטי ושעורי כ"ע לא פליגי דשרי בטלפחי דחלא כ"ע ל"פ דאסיר כי פליגי בטלפחי דמיא מר סבר גזרינן הא אטו הא ומר סבר לא גזרינן ואיכא דאמרי בטלפחי דמיא כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי בחיטי ושעורי מר סבר גזרינן הא אטו הא ומר סבר לא גזרינן אמר רב תרי מיני שתיתאה שדר ברזילי הגלעדי לדוד דכתיב °משכב וספות וכלים"ב יוצר חטים ושעורים וקמח וקלי ופול ועדשים וקלי והשתא הוא דקא מפקי צני צני לשוקי דנהרדעא ולית דחייש להא דאבוה דשמואל ולוי: וכבשין שדרכן לתת בתוכן יין: *אמר חזקיה לא שנו אלא שדרכן "אבל בידוע אסור אפילו בהנאה ומ"ש *ממוריים דשרו רבנן בהנאה התם לעבורי זוהמא הכא למחוקי טעמא ורבי יוחנן אמר אפילו בידוע נמי מותר ומאי שנא ממוריים לר"מ דאסיר בהנאה התם

[לקמן לט:]

[לעיל לו: לקמן לט.: סה: סז: סח: עה:]

[תוס' פ"ש]

*) [לעיל לו: לקמן לט.: סה: סז: סח: עה:]

ה) שכשמוצאין אותו אין מוצאין אותו אלא בימים חמין • וכן כיוצא בהן מחמין להן חמין שיצא השמן כולו והגפת שלהן נקרא כוספן • פי' הדימי הדמיה נתחו נתחים כדכתיב הדמיו יתעבד • הא דתניא אחת יורה גדולה ואחת יורה קטנה • כמאן דאמר נותן טעם לפגם מותר • משהא שליקא שמן מבושל: פי' מסרא סרי מבאיש • ואסיקנא שמן מבושל למאי ניחוש ליה אי משום בשולי עובדי כוכבים נאכל כמות שהוא חי • אי משום געולי עובדי כוכבים בטלי' בטלי העובד כוכבים נותן טעם לפגם הוא ומותר • הני אהיני שליקי פי' בוסר ותן פני תמרים שלוקין של עובדי כוכבים • הפנין המתוקין ודאי שרו • מרירי ודאי אסירי דבישול הוא • כי תיבעי לך לא מתיקי ולא מרירי מאי • ופשיט רב אסי לוי אסר להו: שתיתא פי' ב) רב שרי ואבוה דשמואל ולוי אסרו בשתיתא דטלפחי בין במיא בין בחלא דברי הכל אסירא • כי פליגי בשתיתא דחיטי ודשעורי • רב סבר לא גזרינן שתיתא דחיטי ודשעורי אטו דטלפחי פי' של עדשים • ואבוה דשמואל ולוי סברי גזרינן דחיטי ושעורי אטו דטלפחי • אמר רב תרי מיני שתיתא שדר ברזילי לדוד קלי של חפים ושעורים ואחרת קלי של פול ועדשים • שנאמר משכב וספות וכלי יוצר חפים ושעורים קמח וקלי ופול ועדשים וקלי • בנהרדעא מפקי צני צני שתיתא דארמאי ולית דחש להא דאבוה דשמואל ולוי • פיסקא וכבשים שדרכן לתת בהן יין וחומץ • אוקמה חזקיה בשדרכן לתת ואינו ידוע בודאי שנתן בהן • אבל בידוע שנתן בהן יין או חומץ אסורין אפי' בהנאה • ור' יוחנן אמר אפי' בידוע

ו) חולי ל"ל כשממלין אותו אין ממלין אותו וכו' . ב) נראה דתסר כאן ונעתיק ערך שתיתא שתיתא דלוקחין תבואה שלא הכניסה שלים ומייבשין אותה בתנור ועושין מאכל מן הקמח ע"כ ואולי דכן מ"מ גם כאן בדברי רבינו.

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

מסורת הש"ס

סמס ידיע ממשו • שסרי מטביליו בו והרוטב נאכל והיין נאכל עמו: **הכא לא ידיע ממשו** • שאין אוכלין הרוטב אלא הירק ולא הכניסו הירק לתוכו אלא להתקיים: **סרי זה מופר** • גרסינן: **קירבי דגים** • שומנן: **פוכרן** • הן ביצים של דגים: **מפלופא ומפמיא** • ואין דגים טמאים מצויין תורה אור

סם: **לחגנא** • חילק: **דבר נפרא** • דבר שם הנהר: **דרדיפי** • בכח מקלחין דבדב"ש בלע"ז: **דלא מרבה מינא דג טמא** • קרקעית של אותו הנהר אין מגדל דגים טמאים: **חמרא דימא ותורא דימא** • דקי"ל במסכת חולין (דף קכז.) כל שיש ביס יש ביבשה חוץ מן החולדה: **טמא** • ביבשה טהור ביס: **קדש לפ'** • סתם קדש אסור: **קדש נוגא** • שם דגים שבים: **חיפוסא** • דג טמא: **תפייס בדיקולא** • כיסהו בסל ופירכס בתוכו ונפרו קליפין ונרלו בדפיהם קשקשים דקים: **גלגופתא** • דג ושמו אנגיל"ש: **לסדי יומא** • נגד השמש: **לימתי** • קשקשים דקים: **מגיכלי מיורי** • מתוך שהן לבנות נראין בהן קשקשים שהן שחורין: **שמעיס לסטוא** • דהוה קרי להאוא מינא: **בלמיו** • והוא שם דג טמא: **מתניא ליה** • ממתקו: **מלינני ביתיה** • אשתו ולדך הרמתים למכור קלא אילן בשם תכלת: **נפלא ליד** • נפלת לידי כלומר עכשיו אתה צריך לי: **צריכין לקבל דברי חברות** • מתחלה קודם שיהו נאמנין *לכל דברי חברות שיאכלו בטהרה ושיעשו פירות וכיולא בהן: **מוכס** • שמעת מן קדש לה' איבא דאמרי קבר נונא אסור וסימנין קברי עובדי כוכבים *רבי עקיבא איקלע לגינזק אייתו לקמיה ההוא נונא דהוה דמי לחיפושא חפייה בדיקולא חזא ביה קלפי ושרייה רב אשי איקלע לטמדוריא

מוקדש יב

[נדפו"י לקנל]

[עי' תוס' לעיל לד. ד"ה כ"ש איקלע לגינזק ועי' היטב מ"ש בשם רש"י מעניית יל: ד"ה מר עוקבא]

הגהות הב"ח

(ל) גמ' לקמיה הסוא נוגא דהוה דמי לבר חנה:

[שבועות ל:]

[בכורות ל:]

[בכורות שם עש"ס [תוספ' דמאי פ"ב ע"ס]

[בכורות שם ע"ס היטב]

מוקדש • מעמיד: **אגב** • מורפיה דחילתיתא ס"ל כנותן טעם לטבח • וא"ת דלסגי ליה בקליפה כדאמר (מולין דף ה:) גבי שחטה בסכין טריפה וי"ל דחורפיה דחילתיתא בלע טפי ולא סגי בקליפה וי"מ כמו כן דבלל וקפלטו שמתחך בסכין של עובדי כוכבים דלא סגי ליה בקליפה דלגב חורפיה בלע טפי ומעמיד בשם הר"ם דחילתיתא דוקא דחריף טפי ולא בלל וקפלטו: **אמר** רב חביי"ת בחוסק אחד אסור • פרש"י לפי שדמיהן יקרים והר"ר אפרים בר דוד היה אומר הטעם משום דליסיה לאיסורא בעיניה אבל ממפ"ג אינו אלא תערובת אבל אין נוגע הטעם משום יוקר שברי מוריים דמיה יקרים מיין ואין נראה לר' יהודה דהא ודאי דאיכא הרבה מקומות שהיין יוקר יותר כדאמר לעיל (דף לד:) קיסמא דמוריים בלומא קיסמא דחמרא בד' לומי לכך נראה לו יותר טעם רש"י דפי' משום יוקר וכן משמע בסמוך דקאמר מ"ש גביה דלא טרח ומזייף כו' וכן גבי פח דאי איכא גביה כי האי לא טרח ומזייף:

[נדרים לה:]

[נדרים לה:]

[נדרים לה:]